

Kubinszky Mihály

A Halis István Városi Könyvtár új épülete Nagykanizsán

Építészetkritikai megjegyzések

A könyvgyűjtésnek és -olvasásnak Nagykanizsán is gazdag hagyományai vannak. Erre emlékeztet bennünket az új könyvtárépület létrehozása idején választott név is, mert a hajdani kanizsai helytörténeti kutató, a múzeum és a könyvtár alapító vezetője, Halis István (1855-1927) nevét vette fel az intézmény. Régóta tervezték a könyvtári szolgáltatás méltó elhelyezését. Ennek a tervezésnek az utolsó szakasza is már egy évtizedes. Még 1992-ben írták ki az épületre a tervpályázatot, 1993-ban hirdettek eredményt. Zalaváry Lajos, a magyar építészek szenior nemzedékének ilusztris mestere kapta a tervezési megbízást. Anyagiak hiányában évekig húzódott a megvalósulás, 1999-ben egy parlamenti döntés biztosította a szükséges pénzügyi támogatást. 2001. augusztus 20-án ünnepélyesen felavatták az új épületet, október 1-jétől pedig az olvasók rendszeresen látogathatják.

Méltó környezetben áll az épület, templom, iskola és mozi között. Mintegy kulturális fókuszot képez. A mozi különösen neves mester alkotása, 1926-ban készült el Medgyaszay István, a huszadik század első felének neves magyar építészete tervei

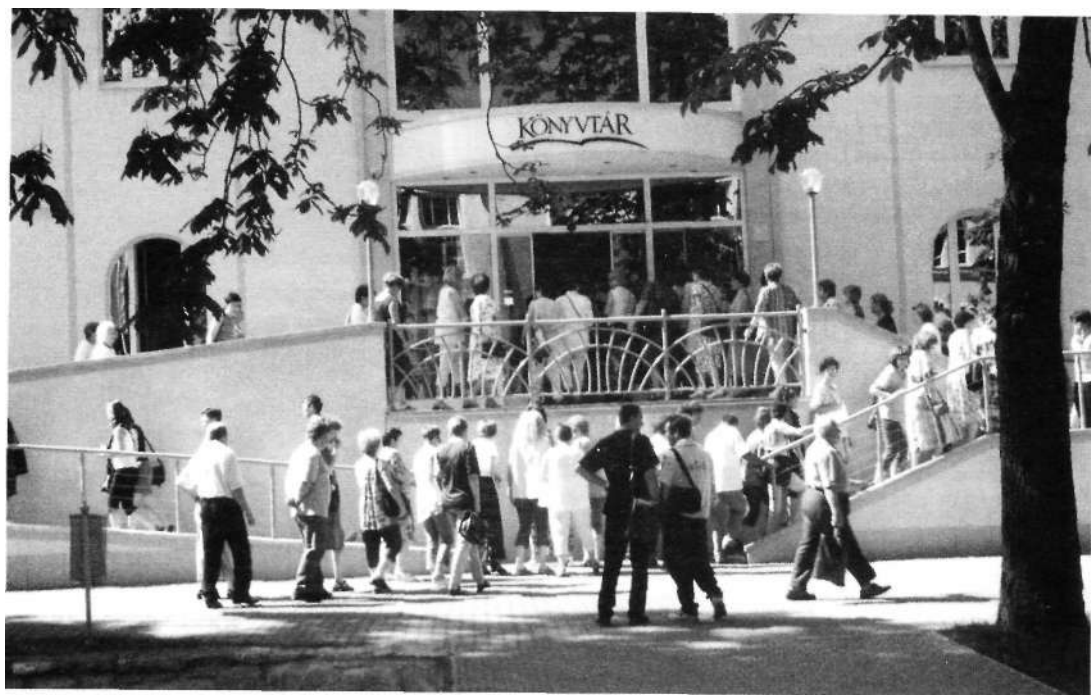
alapján. Kár, hogy ma elhanyagolt állapotban mutatkozik.

1934-ben épült a markáns református templom Vécsey Barnabás városi mérnök tervei szerint, ha nem is emelkedett még a műemlék rangjára, mégis impozáns hangsúlyt képvisel a környezetben. Nem is annyira tornyával, inkább aszimmetrikus kőfaldekorációjával.

Az együttes közel van a városmaghoz, ahhoz a széles főúthoz, mely urbánus érdemű téralkotásként egész Dél-Dunántúlon párját ritkítja. Az urbánus szövetben a könyvtárépület finoman igazodik a szegélyező utcákhoz. A jól tagolt kompozíció és az ennek megfelelő idomokra bontott markáns tető gazdagodást jelent az érdemes környezetben.

Egy korszerű könyvtárnak a középületek műfajában nagy lépésekkel kell követnie a társadalmi és a technikai fejlődést egyaránt. Ezért funkcióban sokrétűbbnek kell lennie, mint a régiek voltak. Ma már a könyvállomány nagyrészt szabad polcokon áll az olvasók rendelkezésére, ezzel a könyvtár otthonosabb lett. A gyermekeknek külön könyvtárrészük van.

A NAGYKANIZSAI HALIS ISTVÁN VÁROSI KÖNYVTÁR ÚJ ÉPÜLETÉRŐL

A szakkönyveket el kellett választani a szépirodalomtól, s az ismeretanyag jelentős hányada mágnemeslemezen és videoszalagon várja a közönséget, elektronikus katalógus váltja fel a hagyományos kartonlapokat is. Minden művelethez számítógépet használnak, napi gyakorlat az internet használata, elektronikus rendszer védi a könyveket. Újírtások sokasága könnyíti a használatot.

A könyvtárépület forradalma mindez, nem kevésbé jelentős, mint volt a rajzolt, kézzel írt kódex korában Gutenberg könyvnyomtatása révén az olvasható anyag tömeges elterjedése.

Az új nagykanizsai könyvtárépület funkcionálisan maradéktalanul igyekszik a kor követelményeinek megfelelni: biztosítja a korszerű elemek beépítési-alkalmazását. Példaként: több számítógépes olvasóhely asztala tarkítja a polcokkal még nem egészen telített, de jól áttekinthető enteriört minden szinten, mint amennyi olvasó-számítógép máris rendelkezésre áll. Igen, az épület belsejének fő érdeme a jó áttekinthetőség. Középen a nagy bevilágító kupola az eligazító középpont. Az egyes szinteket láthatóan is összefogja, jobban, mint a közeli lépcső. Nem látható módon összefogja a szinteket a könyvfelvonó is a - csak belső használatra készült, és a mozgáskorlátozottakat szolgáló - személyfelvonó mellett. E mag köré szerveződik a könyvtár élete: a belépőszinten a kölcsönzés impozáns pultjával, majd rendre a folyóiratolvasó, a gyermekkönyvtár, a szépirodalmi és a szakirodalmi olvasók.

Az épület földszintjén - a lejtős terep miatt egy szakaszon már szinte alagsornak tekinthető - középen helyezkedik el a nagy könyv- és folyóiratraktár. Körülötte a könyvtárüzem megannyi kiszolgáló egysége: igazgatás, feldolgozás, számítógépterem, könyvkötészet, szociális és egészségügyi helyiségek. Az épület egésze mintegy negyed millió dokumentumot tárol-kezel-kölcsönöz.

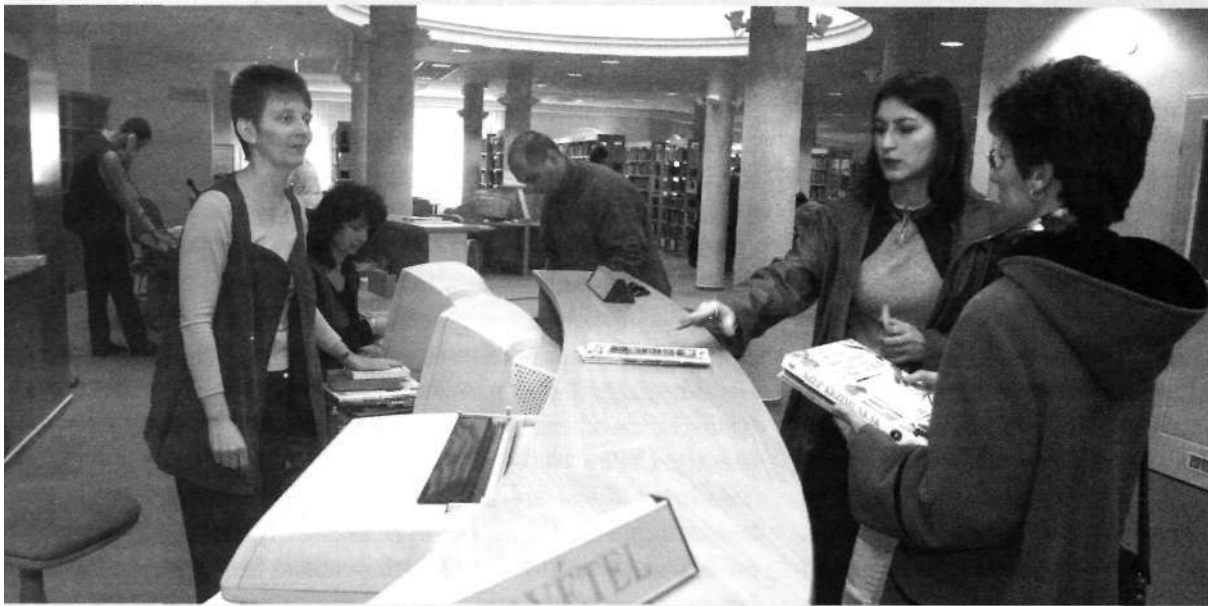
A könyvtár a város közéletéhez, közművelődéséhez funkcionálisan is kapcsolódik, egyes termei a könyvtárhelyiségek érintése nélkül is látogathatók. Így az épület még további szálakon is kapcsolódik a város és környezete társadalmi és mindennapi életéhez.

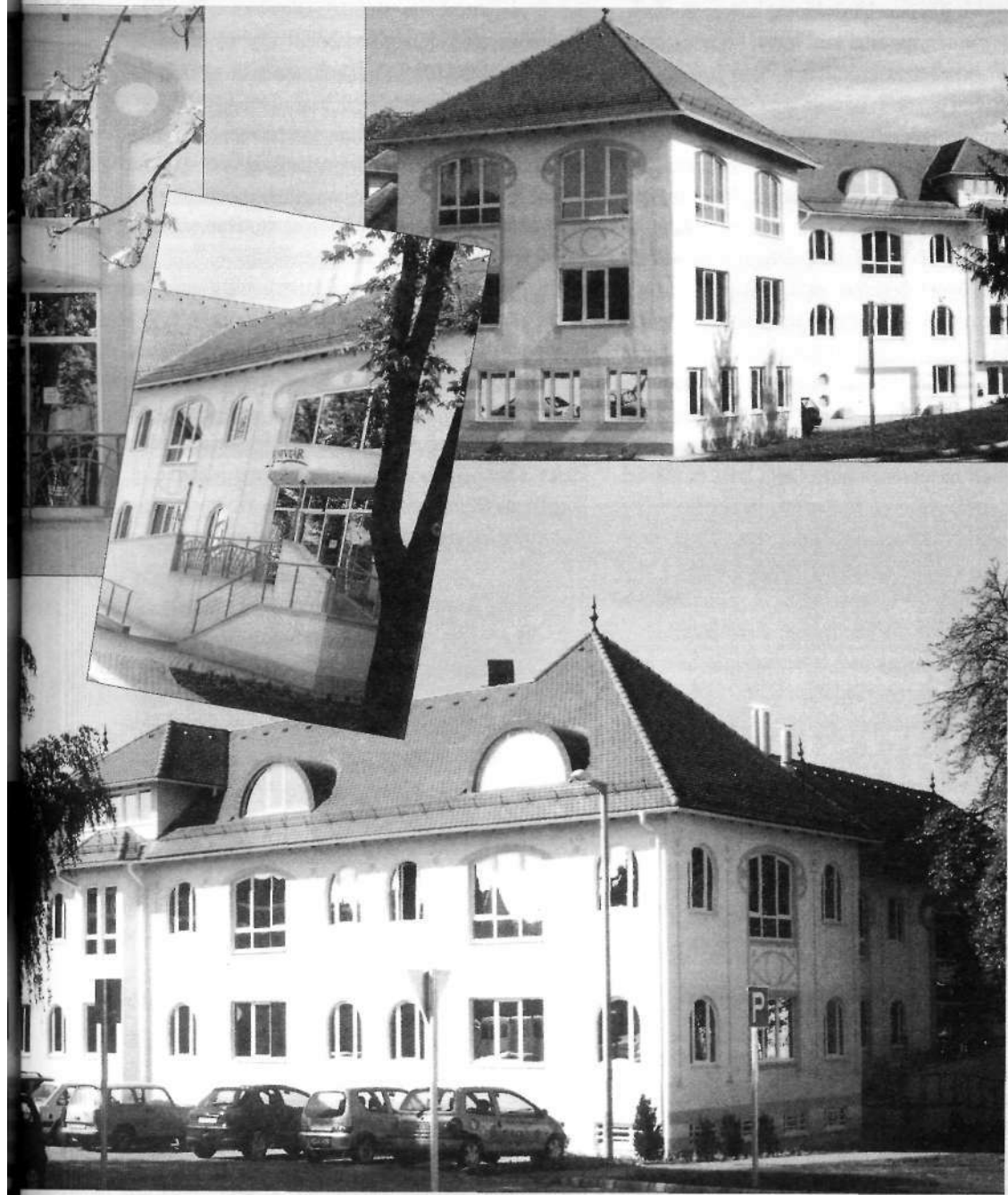
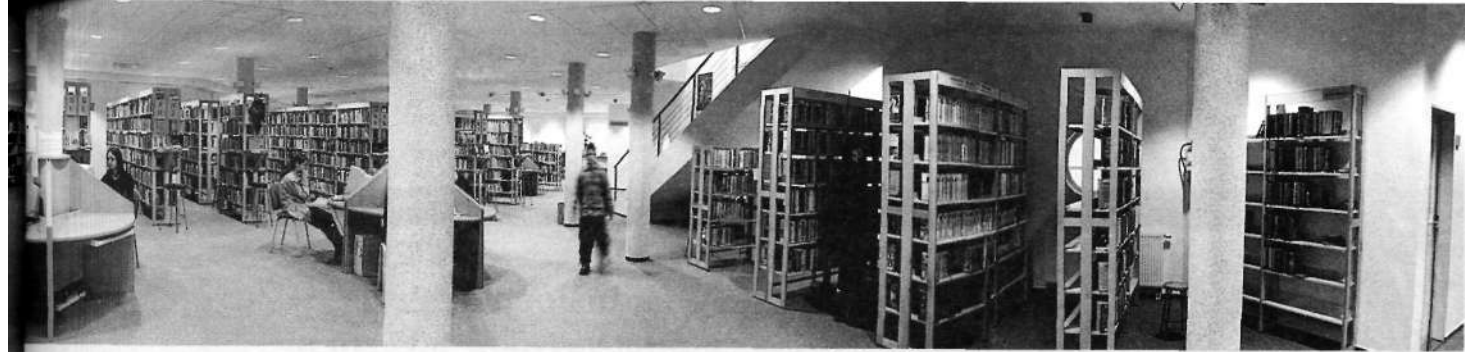
Bevallom, az épület külseje első pillantásra meglepett. Modern, mellbetaszító megjelenésű épületet vártam. Szolid kompozíciójú épületre találtam. Dekorja

kissé a szecesszió florealis korszakára, vagyis a régebire, a Lechner Ödönhöz is közelálló, tehát száz évvel ezelőtti korszakhoz kötődik. A homlokzatokon a vakolatdekornál erőteljesebb motívumok a célszerűség jegyében épült különböző méretű és alakú ablakok. Összességében mégis a mai építészeti igényeit kielégítő megjelenésre találtam. Megbarátkoztam vele. Leolvasható róla, hogy alkotója nem a mindenáron újító, lobbanékony fiatal nemzedékhez sorolható. Nagy érdeme, hogy az alkotás nem fog „kimenni a divatból” és nem is kíván konkurálni az előjáróban említett jeles szomszédokkal. Zalaváry Lajosnak mindig is megvolt az a képessége, hogy nem hivalkodó épületekkel illeszkedett azok környezetébe, hanem „jólnevelt” tartózkodással. Igen, itt sem hazudtolta meg magát. És éppen ezért lehet, hogy rövidesen mindenki elismeri ezt az épületet az iskola, templom, mozi-színház együttes értékes egységnek.

Az épület főhomlokzatának markáns eleme a főbejárat, mely a kissé lejtős terepet megosztja a lépcső és a mozgássérültek rámpás feljárója között. Ez funkcionális perfekció, egyben formai bravúr is. Még ha nem is túl feltűnő. Meglepett, hogy a főbejárat után a belépő nem jut a fókuszaként kínálkozó tetőkupolás centrumba, hanem oldalt lép a könyvtárépületbe, és jut a kölcsönző pulthoz. A szép feljárólépcső után az építész itt mintegy lemondott arról, hogy a látogató rögtön reprezentatív térsorba jusson. Lehet, hogy igaza van, mert így a belépő csak akkor ér az architektonikus értékhez-élményhez, amikor már elintézte az adminisztrációját. Amikor belépett az otthonba. Lehet, hogy ez a módszer is a tapasztalt építészre utal.

Zalaváry Lajos a legrégebben aktív magyar alkotó-építészek egyike. Aki az idő múlását, az adottságok fejlődését és az ízlésváltozását nem passzívan szemléli. A nagykanizsai könyvtár épülete arról tanúskodik, hogy lényegileg nagyon is lépést tudott tartani az építészettel szemben megnyilvánuló követelmények fejlődésével (változásával?) és a fiatalabb építésznemzedékekkel. Remélhető, hogy Nagykanizsa város és közönsége meg fogja becsülni ezt az új architektonikus értéket. A könyvtár látogatása mellett ennek bizonyítéka lenne a szomszédos Medgyaszay-épület rekonstrukciója, és az épületeket összefogó kis park gondos újjáalakítása is.

Halis István Városi Könyvtár

